

AHİLİK, İNSANLIĞA KARŞI SUÇLAR VE ÇAĞDAŞ YEŞİLAY(*)

Av. Muharrem Balcı

*Tohum saç, bitmezse toprak utansın,
Hedefe varmayan mızrak utansın,
Ustada kalırsa bu öksüz yapı,
Onu sürdürmeyen çırak utansın. (N.F.K)*

Çağdaşlık Tanımı

En genel tanımıyla çağdaşlık, çağını yaşayan, çağının gelişimine, her türlü sorununa yabancı kalmayan, çözümler üreten anlamındadır. Modern toplum algısıyla birlikte dilimize giren bu kavram modern toplumun kültürel, siyasi, hukuki, bilimsel olgular ve olaylar karşısındaki tutumunu ifade etmektedir.

Bir başka ifadeyle çağdaşlık, bireyin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamada en güçlü vizyonu sergileyen gösteren sosyalliktir denebilir. Çağdaş bir yapı, aynı zaman diliminde bulunan diğer yapılara ve topluma göre kendi üyelerinin ve toplumun genelinin sorunlarını, ihtiyaçlarını karşılamayı becerebilen yapıdır. Bu yapı bir ülke içindeki halk da olabilir, bir sivil toplum kuruluşu da olabilir. Çağdaş birey ise böyle bir vizyona sahip toplum modeline uygun yaşam biçimini tercih olarak işaretlemiş kişilere denir.

Ahilik

Tarihimizde bu çağdaşlığı yakalamış ve yaşamış çokça örnek bulunmakla birlikte bunlardan Ahilik'i önceleyebiliriz. Ahilik, onurlu ve insanca yaşamayı, toplum içindeki ilişkileri toplumun meşruiyet algısı içinde kabullenen ve bu konumunu kurallı düzenlemelerle hayata geçirecek çağının sorunlarına çözümler gösteren, yaşama geçiren bir örgütlenmedir. Gerçekten de döneminde ve sonrasında Ahilik, esnaf ve tüccarlar arasındaki ilişkileri biçimlendirerek erdemli toplum algısına yüzyıllarca hizmet etmiş, etmeye de devam etmektedir. Ahilik Üstad'ın deyimiyle tohum saçmış, hedeflerini tutturmuş, bir şefaath zinciri gibi olgun birikimi genç enerji ile buluşturmuş, bir başka örneğinin dünyada yaşanmadığı oluşumu gerçekleştirmiştir. Bu haliyle Ahilik, toplumun diğer kesimlerine de örnek olmuştur.

Ahiliğin eline, beline, diline sahip olma düsturu, günümüzde bazı yazarların benzer ifadeleriyle de somutlaştırılmaktadır. "Çağdaşlığın insanların diline, dinine, yaşamına, temel hak ve özgürlüklerine saygı göstermek gibi temel bir talebi vardır." (A. Altan)

Yüzyılların birikimi Ahiliğin günümüze yansıyan düsturları hem çağını hem de gelecek çağları kuşatmış ise, çağdaşlık tanımının en güzel ifadesi Ahilik'te kendini bulur diyebiliriz.

Bir hususu daha belirtmek gerekir ki; Ahiliğin de vurguladığı toplumsallık, çağdaşlığın önemli bir dayanağı olmaktadır. Ozan Şahini'nin dizeleriyle;

* Yeşilay Dergisi'nin 2012 Mart Sayısında yayınlanmıştır

'Çağdaşlık' diyorsun, hani nerede?

El ele tutmalı çağdaşlık için.

Kimi gökyüzünde, kimi karada;

Birlikte gitmeli çağdaşlık için.

Yeşilay ve Ahilik

İşte yıllar önce “şefaht zinciri” olarak kavramsallaştırdığımız “olgun birikimle genç enerjinin buluşması, bütünleşmesi hareketi” tarihin her döneminde hılful-füdul hareketi gibi insanlığın ortak malı olmuştur.

Yeşilay’ımız da bir Ahilik hareketi gibi, toplumun ifsadına ve direnişinin yok edilmesiyle esaretine yol açacak vebaya karşı başlatılmış bir direniştir. Kurulduğu dönemde olduğu kadar, mücadelesinin sürdüğü her dönemde kötülüklerle mücadelenin öncüsü olmuştur.

İstanbul’un işgalinde alkol dağıtımına karşı gösterilen duyarlılık ve mücadele azmi ve etkinliği, sonraki yıllarda sigara, alkol, fuhuş, uyuşturucu bağımlılıklarıyla mücadeleyi de içine almış, son yıllarda ise internet, ekran, teknoloji ve sosyal paylaşım bağımlılıklarına karşı da ilk mücadele örneklerini sergilemeye başlamıştır. Bu haliyle Yeşilay için, yaşadığı her dönemin hukuki, sosyal, siyasi, bilimsel olgu ve olaylar karşısında tutum olarak çağdaşlığını sürdürdüğü söylenebilir.

Hukuk Üretimi ve Anayasa’nın 58. Maddesi

Yeşilay bir başka çağdaşlık örneği daha göstermiştir. Kuruluşundan bu yana ağırlıklı olarak sağlık söylemlerinin yanı sıra hukuk söylemi geliştirmeyi de başarabilen Yeşilay 1961 Anayasasına ve 1981 Anayasasındaki 58. Madde hükmünü geçirip, 51 yıldır devlete görevlerini hatırlatmakta, çağının her döneminde varlık nedeni olan bağımlılıklarla mücadelede öncülük etmektedir.

Şimdi ise çağının hukuk literatürünü değerlendirerek, bağımlılıklarla mücadelesine yeni bir boyut katmaktadır. Bilindiği gibi ulusal ve uluslararası hukuk, halkın ve halkların ihtiyaçları ve halkların mücadeleleri ile oluşuyor. Geçmişten bu yana insanlık düşmanlarının eylemlerinden mağdur olmuş halklar gerek ulusal hukuklarına gerekse uluslararası hukuka yeni suç kategorileri ekliyor.

İnsanlığa Karşı Suçlar Kavramı

İnsanlığa karşı suçlar kavramı, II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası hukuk metinlerinde yer almaya başlamış, dinamik bir kavramdır. Ulusal ve uluslararası alanda yaşanan gelişmeler, bu kavramın içeriğinin giderek daha belirginleşmesine ve ortak bir tanıma ulaşma yönünde ilerlemelerin sağlanmasına katkıda bulunmuştur.¹

¹ Dr. Ezeli AZARKAN, *Uluslararası Hukukta İnsanlığa Karşı Suçlar*

İnsanlığa karşı suçlar kavramı, genelde devletin insanlara yönelik insanlık dışı eylemlerine atıf yapılarak belirtilen bir kavramdır. Birleşmiş Milletler (BM) Şartı'nın ilanına kadar devletlerin kendi azınlıklarına karşı yürüttüğü insanlık dışı faaliyetleri ifade etmek için kullanılmıştır. Söz konusu kavramın, devletin savaş sırasındaki eylemleri için kullanımı ise "La Haye Sözleşmeleri"yle gerçekleşmiştir.²

İnsanlığa karşı suçlar kavramı, sınırları henüz tam olarak çizilmemiş, gelişmekte olan bir kavramdır. Buna rağmen gerek ulusal hukuklarda gerekse uluslararası hukukta yerleşmiş bir kavramdır. Devletler bu suçu işleyen kişileri uluslararası ceza mahkemelerinde yargılama konusunda giderek artan bir şekilde işbirliğine gitmektedirler.³

BM bünyesindeki Uluslararası Hukuk Komisyonu(UHK)'nun insan güvenlik ve barışına karşı suçlara ilişkin kuralları içeren taslak raporunda, insanlığa karşı suçlar şu şekilde sıralanmıştır: Devlet veya özel kişilerce veya bunların teşvikiyle sivillere karşı girişilen öldürme, imha, köleleştirme, sürgün veya acı çektirme suçları.

Öldürme, imha, köleleştirme, sürgün, hapis, işkence, tecavüz, siyasi, ırksal ve dini nedenlerden dolayı yargılama ve diğer insanlık dışı muameleler...

Günümüzde, UCM ve RUCM Statülerinde de belirtildiği gibi, uluslararası hukuk, insanlığa karşı suçları oluşturan eylemlerin mutlak bir silahlı çatışma durumu olması gereğini göz önünde bulundurmamaktadır

Yaygın ve Sistemik Olma Özelliği

Eylemin "yaygın ve sistemik" olma durumu Roma Statüsü'nde de belirtilmiştir.

Bir eylemin insanlığa karşı suç oluşturabilmesi için içermesi gereken genel ilkeleri şöyle sıralayabiliriz:

- Yaygın ve sistemik bir saldırı olması,
- Sivillere yönelik olması,
- Siyasi, ulusal, ırksal, etnik veya dini temele dayalı olması.

Son 1,5 yıla yakın savunduğumuz fikir, her türlü bağımlılık oluşturan eylemlerin insanlığa karşı suçlar kategorisine girmesidir.

Bağımlılıklar sonucu insanlığın uğradığı felaketler göz önüne alındığında diğer insanlık suçlarının sonuçlarından yüzlerce kat daha fazla ölüm ve felaketin oluştuğu görülmektedir. Ancak insanlığı bu derece felakete uğratan eylemlerin suç oluşturmadığını da görmekteyiz. Bu durumda insanlık daha büyük bir felakete maruz bırakılmaktadır. Yılda 5 milyon kişi (2012'de 6 milyon insan öleceği tahmin edilmekte) sigaraya bağlı hastalıklardan, 2,5 milyon kişi alkole bağlı hastalıklardan, trafik kazalarından ölmekte. Kumar, yuvaları dağıtmakta, intiharlara,

² A.g.e.

³ A.g.e.

insanlık dışı eylemlere sürüklemektedir. Uyuşturucunun nasıl bir bela olduğunu tüm insanlık anlamış bulunmaktadır.

Sağlık Tabanlı Olmanın Yanı Sıra Hukuk Tabanlı Söylem

Bu durumda tüm bu felaketselere karşı sadece sağlık tabanlı söylemlerin başarılı olamayacağı açıktır. Ortada hukuki sonuçlar doğuran ölümler, hastalıklar, intiharlar, yaşam kalitesinin düşürülmesi vardır. Dahası insanlığın bağımlı hale getirilerek köleleştirilmesi vardır.

Köleleştirme yukarıda verilen tarife çok uygundur. Devlet veya özel – tüzel kişiler tarafından bu suçun işlenebildiği de kabul edilmektedir. Köleliğin özgürlük karşıtlığı ve özgürlüğün elinden alınması anlamına geleceği, sömürünün yaşam boyunca sürdürüleceği düşünüldüğünde bağımlılık üreticiliğinin, satıcılığının, özendiriciliğinin vahim sonuçları inkâr edilememektedir.

İnsanlık, insanlığa karşı suçlardan mağduriyetini, II. Dünya savaşına kadar ve sonrasında ortaya koymuş, mücadelesini vermiş ve “insanlığa karşı suçlar kategorisini” oluşturarak, yaşam hakkını ihlal eden eylemleri bu suç kategorisine sokmayı başarmıştır.

Sonuçları itibariyle insanlığa karşı suçlardan daha vahim sonuçlara sebep olan bağımlılık üreticiliği, satıcılığı, pazarlamacılığı ve özendiriciliği de insanlığa karşı suçlar kategorisine girerlidir.

İşte Yeşilay şimdi bu görüşü savunarak bir bilinç oluşturmaya çalışıyor. Tam anlamıyla çağdaş bir sivil toplum örgütü olarak çağın bu insanlık suçlarına karşı, 1920’lerde alkolizme karşı yürüttüğü insanlık mücadelesini, vatan müdafaasını, insanlığa karşı suçlar kategorisine tüm insanlık düşmanlarını sokmaya çalışıyor.

Eğer insanlık insanlığa karşı suçlar kategorisi oluşturmuş ve içine de her türlü taciz, tecavüz, işkence, insan ticareti, terör, soykırım gibi suçları bu kategoriye sokmuşsa, bağımlılık üretmek köleleştirmeyi, öldürmeyi, yaşam hakkını ihlali de insanlık suçları kapsamına alacaktır. Bu kaçınılmazdır.

Suç Tipinin İki Özelliği

İnsanlığa karşı suçlar kategorisindeki suç tiplerinin iki temel özelliği vardır. Birincisi, insan bedenine karşı işlenmeleri. İkincisi, insan onuruna karşı işlenmeleri. Yaşam hakkının ihlali başlı başına insan bedenine karşı işlenmiş suçtur. Köleleştirme, iradeyi yok ederek iradesiz hale getirme ve insanlıktan çıkarma eylemleri insan onuruna karşı işlenmiş suçlardır.

Maddi ve manevi tüm unsurları oluşan bağımlılık üretme, pazarlama, özendirme, reklam eylemleri Yeşilay’ın mücadelesi ile çok yakın bir zamanda insanlığa karşı suç kategorisine giren suçlar olarak kabul edilecektir.

İşte Yeşilay’ımız yeni konseptinde hukuku da kullanarak bir hukuk bilinci oluşturmaya, çağın vebası bağımlılıklara karşı çağdaş çözümler üretmeye devam ediyor ve edecek.

Netice Olarak

Ahilik, yolumuzu aydınlatan meşale. Ahiliğin anlamlandırılarak yaşanan bir gerçek olması, bizim meşruiyetimizin kaynağını oluşturmaktadır. Selçuklu Sultanı 1. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Ahiliğin fütüvvet libasını giymesi, fütüvvet anlayışının devletin himayesi altında Anadolu'da hızlı bir şekilde yayılmasına sebep olduğu gibi, Yeşilay'ın bağımlılıklarla mücadelesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kanunlarında ve eğitim sisteminde gerekli hukuki düzenlemelerin yer almasına, uluslararası hukukta da insanlığa karşı suçlar kategorisine müdahale etmesine yol açacaktır.

Ahiliğin ne büyük bir gücü temsil ettiğini, halk kitlelerini sosyal yaşamda nasıl harekete getirerek zamanlarının olaylarında büyük roller oynamış olduklarını tarih esasen kaydetmektedir.⁴

Tüm Yeşilay dostlarını ve duyarlı insanlarımızı Yeşilay'ın bu çağdaş mücadelesinde yan yana, omuz omuza olmaya davet ediyorum.

Sağlıcakla kalınız.

Av. Muharrem Balcı

⁴ Barkan, Ö.L., "İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler", Vakıflar Dergisi, Cilt: II, Ankara, 1942, s. 283.